PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

304

Gospodarka turystyczna w regionie

Rynek turystyczny – współczesne trendy, problemy i perspektywy jego rozwoju

Redaktor naukowy
Andrzej Rapacz

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Jadwiga Marcinek
Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz
Korektor: Barbara Cibis
Łamanie: Beata Mazur
Projekt okładki: Beata Dębska

Projekt współfinansowany z budżetu województwa dolnośląskiego

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiejkolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-366-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp 9

Matylda Awedyk, Maciej Makarewicz, Justyna Weltrowska, Indywidualne *city break* jako reprezentacyjny trend turystyki europejskiej w XXI wieku 11

Matylda Awedyk, Sandra Starczewska, Justyna Weltrowska, Rynek prywatnych apartamentów jako uzupełnienie oferty hotelarskiej w Poznaniu 19

Agata Balińska, Konkurencyjność Polski Wschodniej jako destynacji turystycznej w ocenie słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku SGGW 29

Katarzyna Biełuszko, Oczekiwania klientów hotelowych dotyczące cen w Internecie a działania hoteli na rynku elektronicznej dystrybucji..... 40

Krzysztof Celuch, Rola jednostek Convention Bureau w marketingu regionów turystycznych w Polsce 50

Ewa Dziedzic, Polityka kulturalna władz miejskich a rozwój turystyki..... 60

Piotr Gryszel, Wielokulturowość Dolnego Śląska jako produkt edukacyjnej turystyki kulturowej 69

Mikołaj Jalinik, Perspektywy rozwoju gospodarstw agroturystycznych na obszarze Puszczy Białowieskiej 78

Małgorzata Januszewska, Daria E. Jaremen, Elżbieta Nawrocka, Rola turystyki społecznej w równoważeniu konsumpcji turystycznej 90

Mirosław Januszewski, Zróżnicowanie aktywności turystycznej młodzieży uczącej się w powiecie wałbrzyskim..... 103

Anna Jęczmyk, Magdalena Maćkowiak, Lokalne grupy działania jako przykład współpracy sieciowej sprzyjającej tworzeniu produktu turystycznego 114

Zygmunt Kruczek, Znaczenie szlaków kulturowych dla rozwoju turystyki edukacyjnej 124

Magdalena Maćkowiak, Anna Jęczmyk, Strategia *hands-on activity* w turystyce wiejskiej i jej wykorzystanie w tworzeniu edukacyjnych produktów turystycznych..... 134

Beata Madras-Majewska, Janusz Majewski, Apiturystyka jako forma turystyki edukacyjnej 144

Janusz Majewski, Marcin Idzik, Regionalne zróżnicowanie aktywności turystycznej Polaków 153

Andrej Malachovský, Simona Murínová, Cestovný ruch na Slovensku v kontexte vývoja v Európe..... 163

Barbara Marciszewska, Turystyka edukacyjna – kontekst społeczny i ekonomiczny 174

Mirosław Marczak, Branding w turystyce – przykłady wykorzystania przez narodowe organizacje turystyczne w wybranych krajach 182
Izabela Michalska-Dudek, Pojęcie, rodzaje i motywy lojalności klientów przedsiębiorstw turystycznych 191
Agnieszka Niezgoda, Prosument na rynku turystycznym – próba zdefiniowania 203
Stefan Nowak, Struktura finansowania działalności lokalnych organizacji turystycznych 211
Katarzyna Orfin, Rola platform internetowych w działaniach promocyjnych jednostek terytorialnych w zakresie turystyki 220
Eugenia Panfiluk, Analiza ekonomicznych wyników działalności inwestycyjnej w sektorze turystycznym. Studium przypadku województwa podlaskiego 230
Renata Przeorek-Smyka, Determinanty prawne zrównoważonego rozwoju turystyki w Unii Europejskiej i w Polsce. Wybrane problemy 241
Sławomir Pytel, Grzegorz Jankowski, Wpływ migracji osób starszych na rynek pracy w obszarach atrakcyjnych turystycznie w Polsce..... 253
Andrzej Rapacz, Możliwości finansowania rozwoju turystyki społecznej w Polsce..... 264
Kristína Šambronská, Daniela Matušíková, Anna Šenková, Measuring service quality of hotel establishments on the base of GAP model with emphasis of dimension of service reliability 274
Renata Seweryn, Agata Niemczyk, Targi jako platforma bezpośredniej komunikacji branżowej (w świetle opinii zwiedzających Międzynarodowe Targi Gastronomiczne EuroGastro 2012)..... 283
Jan Sikora, Agnieszka Wartecka-Ważyńska, Popyt na rynku turystyki wiejskiej w Polsce w świetle badań empirycznych 291
Aleksandra Spychała, Sylwia Graja-Zwolińska, Specyfika turystyki edukacyjnej na obszarach chronionych. Studium przypadku polskich parków narodowych 304
Monika Staszek, Teresa Brzezińska-Wójcik, Andrzej Świeca, Analiza ofert polskich touroperatorów na sezon 2012/2013 na podstawie turystyki wyjazdowej do Tunezji – jednego z najpopularniejszych kierunków wakacyjnych..... 314
Adam R. Szromek, Wskaźniki funkcji turystycznej i ich współzależność z innymi wskaźnikami ekonomicznymi na przykładzie polskiej gospodarki w latach 2000-2010 325
Rajmund Tomik, Andrzej Hadzik, Motywy uprawiania turystyki aktywnej przez studentów..... 339
Andrzej Tucki, Ewa Skowronek, Renata Krukowska, Ocena postaw społeczności lokalnej do rozwoju turystyki na przykładzie zwierzyńca 347
Piotr Zawadzki, *City placement* jako element promocji produktu turystycznego miast 358

Artur Zieliński, Krzysztof Czerwiński, Atrakcyjność turystyczna Buska-Zdroju w opinii jego mieszkańców 368
Artur Zieliński, Krzysztof Czerwiński, Ponidzie jako przykład przestrzeni o szerokich możliwościach rozwoju turystyki edukacyjnej 379

Summaries

Matylda Awedyk, Maciej Makarewicz, Justyna Weltrowska, Individual city break as a representative trend in the XXIst century European tourism. 18
Matylda Awedyk, Sandra Starczewska, Justyna Weltrowska, Private apartments as a complement for hotels. Case study of Poznań accommodation market 28
Agata Balińska, Competitiveness of eastern Poland as a tourist destination in the opinion of students of the University of the Third Age of Warsaw University of Life Sciences 39
Katarzyna Biełuszko, Customer expectations for online hotel prices and hotels activities on the e-market 49
Krzysztof Celuch, The role of Convention Bureaux in tourism regions marketing in Poland 59
Ewa Dziedzic, Cultural policy of city governments vs. tourism development 68
Piotr Gryszel, Multiculturalism of Lower Silesia as a product of educational cultural tourism 77
Mikołaj Jalinik, Functioning and development prospects of agritourism farms in Białowieża municipality 89
Małgorzata Januszewska, Daria E. Jaremen, Elżbieta Nawrocka, The role of social tourism in balancing tourism consumption 102
Mirosław Januszewski, Tourism activities diversification of the learning youth in Wałbrzyski district 113
Anna Jęczmyk, Magdalena Maćkowiak, Local Action Groups as an example of cooperation network favorable in creating a tourism product.... 123
Zygmunt Kruczek, The importance of cultural routes for the development of educational tourism 133
Magdalena Maćkowiak, Anna Jęczmyk, The strategy of hands-on activity in rural tourism and its use in creating tourism educational products 143
Beata Madras-Majewska, Janusz Majewski, Apitourism as a form of educational tourism 152
Janusz Majewski, Marcin Idzik, Regional differentiation of tourism activity of Poles 162
Andrej Malachovský, Simona Murínová, Tourism in Slovakia in the context of development in Europe 173

Barbara Marciszewska, Educational tourism: social and economic context 181
Mirosław Marczak, Branding in tourism: examples of its use by National Tourism Organizations (NTO) in selected states 190
Izabela Michalska-Dudek, Notion, types and motives of loyalty of tourist enterprises clients 202
Agnieszka Niezgoda, Prosumer on the tourist market – attempt to define 210
Stefan Nowak, Financial structure of Local Tourist Organizations 219
Katarzyna Orfin, Role of internet platforms in promotion activities of territorial units in the area of tourism..... 229
Eugenia Panfiluk, The analysis of economic results of investment activity in tourist sector. Case study of Podlasie Voivodeship 240
Renata Przeorek-Smyka, Law determinants of sustainable tourism development in the UE and Poland. Selected problems 252
Sławomir Pytel, Grzegorz Jankowski, Retirees and their influence on the labour market in tourists areas in Poland 263
Andrzej Rapacz, Possibilities for financing the development of social tourism in Poland..... 273
Kristína Šambronská, Daniela Matušíková, Anna Šenková, Pomiar jakości obsługi hoteli na podstawie modelu GAP z podkreśleniem wymiaru niezawodności usług..... 282
Renata Seweryn, Agata Niemczyk, Fairs as a platform of the trade direct communication (on the basis of the opinions of visitors of International Food Service Trade Fair EuroGastro 2012) 290
Jan Sikora, Agnieszka Wartecka-Ważyńska, Demand on the market of rural tourism in Poland in the light of empirical studies 302
Aleksandra Spychała, Sylwia Graja-Zwolińska, Specifics of educational tourism in protected areas. Case study of Polish national parks 313
Monika Staszek, Teresa Brzezińska-Wójcik, Andrzej Świeca, The analysis of Polish tour operators' offers for the season 2012/2013 on the basis of an outbound tourism to Tunisia − one of the most popular holiday destinations. 324
Adam R. Szromek, Indicators of tourist function and their correlation with other economic indicators on the example of Polish economy in 2000-2010.. 338
Rajmund Tomik, Andrzej Hadzik, Students' motivations for participation in active sport tourism 346
Andrzej Tucki, Ewa Skowronek, Renata Krukowska, Evaluation of residents` attitudes to tourism development on the example of Zwierzyniec .. 357
Piotr Zawadzki, City placement as an element of town tourism product promotion 367
Artur Zieliński, Krzysztof Czerwiński, Tourist attractiveness of Busko-Zdrój in the opinion of its inhabitants 378
Artur Zieliński, Krzysztof Czerwiński, Ponidzie as an example of the area with the wide range of development opportunities in terms of educational tourism..... 388

PRACE NAUKOWE UNIWERSYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCŁAWIU
RESEARCH PAPERS OF WROCŁAW UNIVERSITY OF ECONOMICS nr 304 • 2013
Gospodarka turystyczna w regionie ISSN 1899-3192
Rynek turystyczny – współczesne trendy, problemy i perspektywy jego rozwoju

Artur Zieliński
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Krzysztof Czerwiński
Samorządowe Gimnazjum nr 1 w Busku-Zdroju

ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA BUSKA-ZDROJU W OPINII JEGO MIESZKAŃCÓW

Streszczenie: Busko-Zdrój to niewielkie, liczące 18 tys. mieszkańców miasto powiatowe, które jednocześnie jest znanym i cenionym uzdrowiskiem w Polsce. Leży w pasie Wyżyn Polskich, w Niecce Nidziańskiej, w obrębie Garbu Pińczowskiego. W ujęciu administracyjnym usytuowane jest w południowej części województwa świętokrzyskiego, w regionie potocznie zwanym Ponidziem. Na podstawie przeprowadzonych anonimowych badań ankietowych, którymi objęto 300 mieszkańców miasta, dokonano oceny atrakcyjności turystycznej miasta. Wyniki dowodzą, że atrakcyjność ta postrzegana jest głównie w kontekście funkcji uzdrowiskowych. Natomiast różnorodne i wyjątkowe walory przyrodnicze Buska-Zdroju niestety nie są właściwie postrzegane i profesjonalnie wykorzystywane w turystyce.

Słowa kluczowe: atrakcyjność turystyczna, Busko-Zdrój, Niecka Nidziańska, uzdrowisko, kras gipsowy.

1. Wstęp

Busko-Zdrój jest niezbyt dużym miastem powiatowym w południowej części Niecki Nidziańskiej, w obrębie Garbu Pińczowskiego [Kondracki 2009]. Pod względem kulturowo-krajoznawczym teren ten potocznie nazywany jest Ponidziem [Łajczak i in. 2013b], administracyjnie zaś usytuowany jest w południowej części województwa świętokrzyskiego. Od lat Busko-Zdrój kojarzone jest przede wszystkim z funkcją uzdrowiskową. Odkrycie wód mineralnych nastąpiło nie tak dawno, bo dopiero w XIX w. [Czerwiński, Zieliński 2013], przyczyniło się jednak do dynamicznego rozwoju miasta. Warto podkreślić, że prawa miejskie nadano Busku już w 1287 r., a oficjalne otwarcie uzdrowiska nastąpiło w 1828 r. Trzeba też wyraźnie zaznaczyć, że Busko-Zdrój uważane jest za jedno z najlepszych uzdrowisk w Europie. Jego funkcjonowanie oparte jest na rzadko spotykanych wodach mineralnych zawierających siarczki z uwalniającym się siarkowodorem.

Dominacja funkcji uzdrowiskowej spowodowała, że opisywany obszar poza płaszczyzną sanatoryjną tylko sporadycznie postrzegany jest jako teren atrakcyjny turystycznie. Niemniej jednak różnorodność przyrodnicza stanowi niewątpliwie dodatkowy, istotny atut Buska-Zdroju i jego otoczenia. Osobliwości przyrodnicze Ponidzia determinowane są zjawiskami krasowymi rozwijającymi się w gipsach [Łajczak i in. 2013a]. Dostrzeżenie wyjątkowości tego terenu w skali Polski i umiejętne promowanie jego walorów przyrodniczych pozwoliłoby miastu stać się, poza ośrodkiem uzdrowiskowo-leczniczym, miejscem o znaczącej wartości krajoznawczej na turystycznej mapie Polski. Poznanie oceny atrakcyjności turystycznej stało się celem niniejszej pracy. Zdaniem autorów różnorodne, a szczególnie przyrodnicze walory Buska-Zdroju nie zawsze są odpowiednio postrzegane i właściwie wartościowane przez mieszkańców. Zatem syntetyczna wiedza o ocenie atrakcyjności miasta i jego otoczenia jest istotnym problemem badawczym [Niezgoda 2011; Zieliński 2013].

2. Obszar i metody badań

W ocenie geografów i innych specjalistów zajmujących się środowiskiem przyrodniczym, województwo świętokrzyskie posiada ponadprzeciętną wartość przyrodniczą [Zieliński 2007]. Niestety, Busko-Zdrój i rejon wokół niego, pomimo specyficznego i wyjątkowego charakteru [Łajczak i in. 2013 a], nie są zbyt mocno kojarzone jako przestrzeń atrakcyjna turystycznie, którą stanowią przyrodnicze i antropogeniczne właściwości obszaru mogące zainteresować turystów. Dlatego na przełomie 2012 i 2013 r., wykorzystując metodę sondażowo-diagnostyczną, przeprowadzono anonimowe badania ankietowe, którymi objęto 300 mieszkańców Buska-Zdroju. Ich celem było poznanie oceny atrakcyjności Buska-Zdroju. Aby uzyskać jak największą wiarygodność, w badaniach uczestniczyli respondenci reprezentujący zróżnicowaną strukturę społeczną, np. pod względem statusu społecznego i majątkowego. Badaniami objęto zarówno pracujących, jak i bezrobotnych, młodzież szkolną oraz osoby pełnoletnie.

Warto jednocześnie zaznaczyć, że pozytywne nastawienie mieszkańców ma duże znaczenie przy kształtowaniu produktu turystycznego i jego jakości [Niezgoda 2011, Zieliński 2013]. Trzeba podkreślić, że w strukturze zawodowej Buska ważny udział mają zatrudnieni w uzdrowisku; stanowią oni istotny odsetek wśród badanych. Mając z kolei na uwadze ścisłe związki zachodzące między rozwojem usług uzdrowiskowych i turystyczno-wypoczynkowych (np. wykorzystanie bazy noclegowej oraz gastronomicznej), opinie tej grupy respondentów mają szczególne znaczenie. Bardzo duży, aczkolwiek obecnie w niewielkim stopniu wykorzystany potencjał turystyczny może bowiem w przyszłości istotnie wpłynąć na rozwój turystyki w Busku-Zdroju i na terenie otaczającym miasto.

Pozytywna wypowiedź tubylców na temat atrakcji turystycznych może również wzmocnić ich postrzeganie przez turystów. Poza tym społeczeństwo regionu przez

swoją gościnność, nastawienie do turystów i stwarzanie przyjaznej atmosfery kształtuje przestrzeń turystyczną regionu. Ponadto turystykę należy postrzegać jako branżę oferującą nowe miejsca pracy. Dla części mieszkańców pojawia się szansa uzyskania nowego źródła dochodu. Osoby zamieszkujące ten teren mogą być postrzegane przez turystów jako swoisty walor istotnie wpływający na ogólną wartość turystyczną. Z kolei satysfakcja tubylców może znacząco wpływać na odczucia turystów. Wiadomo, że zadowoleni i pozytywnie nastawieni do życia mieszkańcy łatwiej i chętniej nawiązują kontakt oraz ochoczo udzielają informacji i pomocy turystom [Niezgoda 2011; Zieliński 2013].

3. Atrakcyjność turystyczna Buska-Zdroju i jego okolicy

Wyniki badań dowodzą, że atrakcyjność turystyczną miasta i jego okolicy respondenci oceniają głównie dobrze (55%) i bardzo dobrze (11%). Jednakże za oceną dostateczną opowiedziało się 23% badanych. Natomiast 9% ankietowanych atrakcyjność wartościuje na poziomie niedostatecznym (rys. 1).

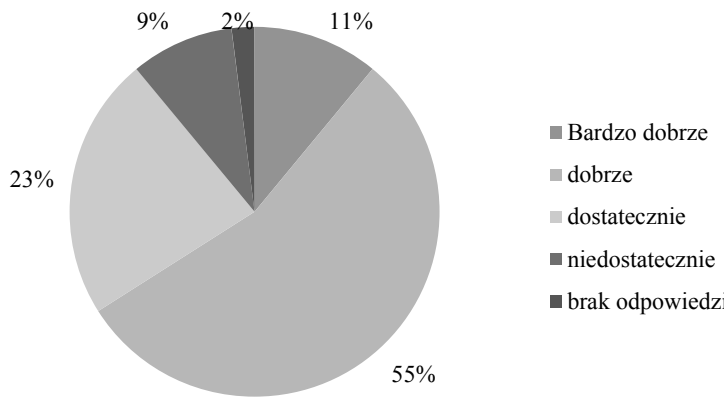

Rys. 1. Ocena atrakcyjności Buska-Zdroju i okolicy tego miasta

Źródło: opracowanie własne.

Zdaniem ankietowanych, o pozytywnej atrakcyjności omawianego obszaru decyduje w głównej mierze funkcjonowanie uzdrowiska (56%). Ocena ta jest wynikiem przede wszystkim dobrze rozwiniętej bazy sanatoryjnej, docenianych walorów parku zdrojowego, dobrego dostępu do naturalnych czynników leczniczych, jakimi są wody mineralne oraz borowiny. Poza tym respondenci wysoko oceniali łagodny klimat i czyste powietrze (20%) oraz swobodną możliwość korzystania ze ścieżek rowerowych i istnienie dogodnych ścieżek spacerowych (14%).

Zdaniem badanych atrakcyjność turystyczną wyraźnie jednak obniża brak sprawnej komunikacji w mieście i komunikacji podmiejskiej (13%), brak połączeń kolejowych (9%), na ogół słaba jakość dróg (9%) oraz zbyt mała liczba miejsc parkingowych (8%), co dotkliwie odczuwane jest nie tylko przez miejscową ludność. Na zbyt mało imprez kulturalnych i rozrywkowych zwróciło uwagę 12% ankietowanych, a dla 6% z nich istotny jest brak kompleksowej i transparentnej informacji turystycznej.

W opinii respondentów najbardziej atrakcyjne w Busku-Zdroju są sanatorium Marconi (40%), (fot. 1) i park zdrojowy (30%), wyróżnia się również zabytkowy, drewniany kościół Świętego Leonarda z XVII w. (20%) (fot. 2). Zdaniem aż 68% badanych, głównym powodem przyjazdu do Buska jest jedynie jego uzdrowiskowa funkcja.

Fot. 1. Sanatorium Marconi w Busku-Zdroju; zbudowane w 1836 r. w stylu klasycystycznym (fot. K. Czerwiński 2013)

Fot. 2. Drewniany kościół p.w. św. Leonarda z 1699 r.; najstarszy zabytek w Busku-Zdroju (fot. K. Czerwiński 2013)

Niepokojące jest, że na wyjątkową atrakcyjność omawianego obszaru pod względem przyrodniczym zwraca uwagę zaskakująco niewielki odsetek badanych. Nader rzadko respondenci dostrzegali walory związane z niezwykłą georóżnorodnością i bioróżnorodnością, które wyróżniają opisywany teren w skali kraju. Trzeba podkreślić, że w niedalekiej odległości od Buska znajdują się liczne wartościowe obiekty przyrodnicze (fot. 3, 4). Wykształciły się tu zarówno formy krasu powierzchniowego, jak i podziemnego, takie jak mosty skalne, wąwóz gipsowy, schroniska i jaskinie, bezodpływowe dolinki, werteby, studnie, misy, leje, skaliste grzędy, odosobnione pagórki, ponory i wywierzyska. Na uwagę zasługują unikatowe siedliska roślinności słonolubnej i kserotermiczne murawy o charakterze stepowym. Wymienione elementy środowiska przyrodniczego nadają opisywanemu obszarowi cechy swoistego krajobrazu, mogącego warunkować zainteresowanie turystów. Wartość krajobrazu i jego postrzeganie mogą bowiem determinować rozwój turystyki [Zieliński 2010]. Nawet tereny niekojarzone wcześniej z atrakcjami turystycznymi mają szansę stać się miejscami chętnie odwiedzanymi przez

turystów. Dobrym przykładem takiej przestrzeni może być strefa wokół kameralnych jezior krasowych w Lasach Golejowskich koło Staszowa [Zieliński 2011].

Fot. 3. „Zimne Wody" w Busku-Zdroju – wychodnia skał gipsowych (fot. K. Czerwiński 2013)

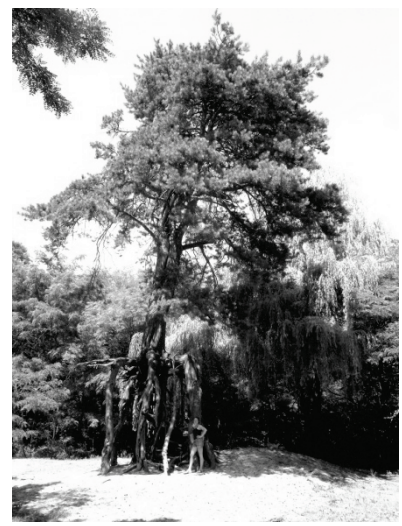

Fot. 4. Sosna zwyczajna w Wełczu koło Buska-Zdroju z odsłoniętym systemem korzeniowym zadziwia formą i siłą przetrwania; pomnik przyrody (fot. A. Zieliński 2012)

Jednak Busko-Zdrój i jego otoczenie od wielu lat są postrzegane przede wszystkim w kontekście walorów uzdrowiskowych. Na utrwalenie tego wizerunku istotny wpływ wywiera także rozwój drugiego uzdrowiska, położonego w odległości 20 km Solca-Zdroju. Warto mimo to wspomnieć, że poza dominującą funkcją uzdrowiskową Busko-Zdrój jest także ośrodkiem handlowo-usługowym o zasięgu lokalnym dla całej rolniczej przestrzeni, która to miasto otacza.

Godne uwagi jest to, że tylko niewielka grupa mieszkańców Buska-Zdroju (przede wszystkim młodzież szkolna) ma świadomość zamieszkiwania w obszarze o swoistym i niepowtarzalnym krajobrazie. Dzieje się tak mimo że wartość przyrodniczą przedstawianego terenu eksponują otaczające miasto trzy parki krajobrazowe (Nadnidziański, Szaniecki i Kozubowski), wchodzące w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Ponidzia. Warto zaznaczyć, że częściowo na obszarze parków, a także poza ich obrębem znajduje się 12 rezerwatów przyrody o charakterze geologiczno-stepowym, stepowym, florystycznym i solniskowym. Nie bez znaczenia jest fakt, że wszystkie te obiekty znajdują się w promieniu zaledwie kilkunastu kilometrów od Buska.

Warto wspomnieć jednak, że część ankietowanych wskazała, że jednym z motywów przyjazdu do Buska-Zdroju może być chęć zwiedzenia położonych na tere-

nie powiatu buskiego miejscowości, m.in. Pacanowa (Europejskie Centrum Bajki im. Koziołka Matołka), Wiślicy (bazylika Narodzenia Najświętszej Maryi Panny z 1350 r.), Solca-Zdroju (uzdrowisko), Stopnicy (gotycki kościół farny) i Nowego Korczyna (kościół gotycko-renesansowy, zespół pofranciszkański z kościołem gotyckim), a także Chrobrza (zespół pałacowo-parkowy Wielopolskich) w powiecie pińczowskim.

Szczególną popularnością wśród turystów w opisywanej części województwa świętokrzyskiego cieszy się Pacanów. W ostatnich latach ta niewielka i wcześniej bardzo spokojna miejscowość stała się jedną z najpopularniejszych atrakcji w regionie świętokrzyskim. Obecnie plasuje się na 4. miejscu w województwie pod względem liczby turystów. Według danych Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach, istniejące w Pacanowie Europejskie Centrum Bajki w 2012 r. odwiedziło aż 162 tys. turystów (wzrost odwiedzających o 50 tys. w porównaniu z 2011 r.). Miejsce to jest znakomitym przykładem jakie efekty może przynieść stworzona od podstaw atrakcja turystyczna połączona z odpowiednią kampanią promocyjną. Dla porównania podajemy, że w analogicznym czasie Muzeum Ziemi Buskiej w Busku-Zdroju miało jedynie 305 zwiedzających (i tylko 247 turystów w roku 2011). Podobnym jak Pacanów miejscem, w którym odniesiono sukces turystyczny, jest zespół pałacowy w Kurozwękach, położony nieopodal, w powiecie staszowskim [Zieliński 2012].

4. Ocena infrastruktury turystycznej Buska-Zdroju i jego okolicy

Zdaniem 63% badanych liczba miejsc noclegowych w rejonie Buska jest wystarczająca. Jedynie 9% respondentów uważa przeciwnie, natomiast 28% ankietowanych nie miało zdania w tej kwestii. Fakt ten nie powinien dziwić, stali mieszkańcy z reguły bowiem nie korzystają z noclegów w pobliżu miejsca zamieszkania, więc mogą nie mieć dobrego rozeznania.

Z kolei połączenia komunikacyjne większość oceniała dostatecznie (42%) i dobrze (36%), 7% bardzo dobrze i 14% niedostateczne. Natomiast jakość dróg wartościowana była jako dostateczna (55%) i dobra (24%), ocenę bardzo dobrą przyznało jedynie 4% badanych, a niedostateczną 18% (rys. 2). Tak wysoki odsetek niskich ocen wynika z wieloletnich zaniedbań w zakresie infrastruktury drogowej.

Szczególnie uciążliwy dla mieszkańców jest utrzymujący się od lat fatalny stan nawierzchni drogi Busko-Zdrój–Kraków i jej przedłużający się remont. Również odcinek drogi Busko-Zdrój–Nowy Korczyn, będący częścią obwodnicy miasta, jest nieremontowany od lat.

Możliwości spędzenia czasu wolnego w Busku-Zdroju większość ankietowanych ocenia dobrze (47%) i dostateczne (33%), 16% niedostateczne, a tylko 4% bardzo dobrze. Interesująco wypadło porównanie atrakcyjności turystycznej Buska-Zdroju z kilkoma innymi miastami powiatowymi znajdującymi się w południowej części województwa świętokrzyskiego: Jędrzejowem, Kazimierzą Wielką, Pińczowem, Sandomierzem i Staszowem (rys. 3).

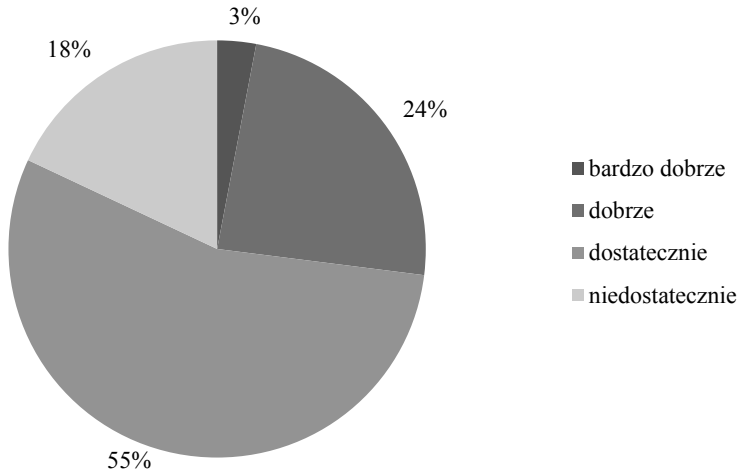

Rys. 2. Ocena infrastruktury drogowej w Busku-Zdroju i jego otoczeniu

Źródło: opracowanie własne.

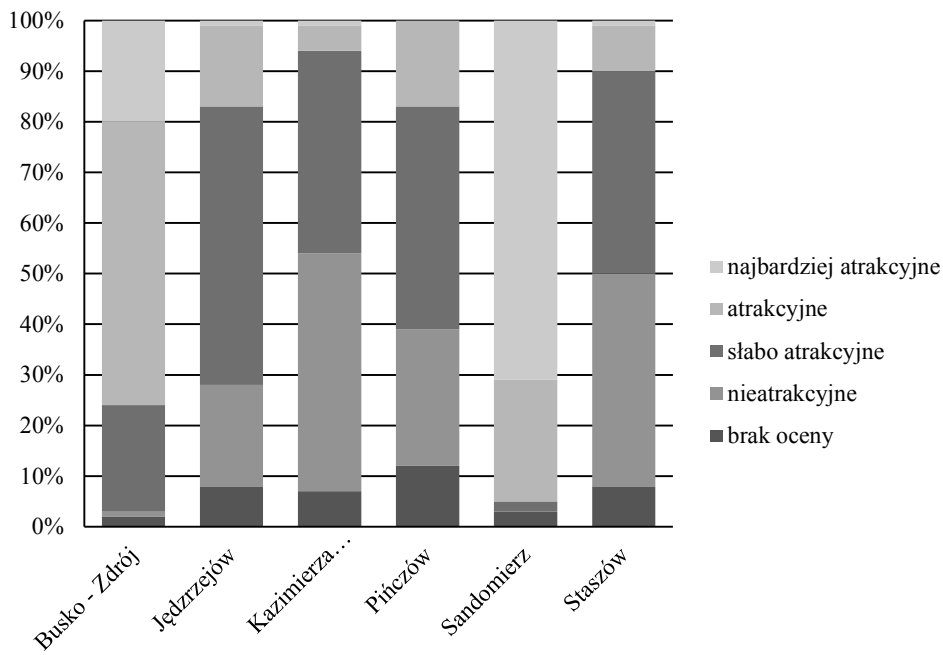

Rys. 3. Porównanie atrakcyjności turystycznej wybranych miast powiatowych zlokalizowanych w południowej części województwa świętokrzyskiego

Źródło: opracowanie własne.

Zdaniem ankietowanych najbardziej atrakcyjnym miastem z przedstawionej grupy jest Sandomierz. Uzyskał on średnią ocen wynoszącą 4,6. Warto podkreślić, że miasta oceniane były w skali od 2 do 5 (wartości „2" przyporządkowano określenie „nieatrakcyjne", 3 – „słabo atrakcyjne", 4 – „atrakcyjne", 5 – „najbardziej atrakcyjne"). Busko-Zdrój uplasowało się na drugim miejscu, z oceną 3,9. Pozostałe miasta otrzymały wyrównane, niskie noty: Jędrzejów 2,7; Pińczów 2,5; Staszów 2,5; Kazimierza Wielka 2,4. Bardzo wysoka ocena Sandomierza jest niewątpliwie wynikiem dużego medialnego sukcesu tego miasta, którą zdobywa dzięki popularnemu serialowi telewizyjnemu. Co ciekawe, w ocenie mieszkańców Staszowa Sandomierz otrzymał średnią notę 4,8, a więc zbliżoną do tej, którą dostał od buskowian. Natomiast Busko otrzymało od staszowian notę 3,7 [Zieliński 2013]. Mieszkańcy Staszowa znacznie wyżej niż obywatele Buska-Zdroju ocenili także atrakcyjność turystyczną Pińczowa (3,1). Warto także podkreślić, że Staszów w ocenie swych mieszkańców otrzymał 3,0. Być może generalnie surowsze oceny mieszkańców Buska-Zdroju wynikały z mniej atrakcyjnej turystycznie zimowej pory roku, w której niniejsze badania przeprowadzano. W Staszowie odbyły się one latem.

Warto zaznaczyć, że w wartościowaniu wyżej wymienionych miast wyraźnie dała się zauważyć korelacja ocen i wieku ankietowanych. Najbardziej krytycznie atrakcyjność turystyczną miast oceniali badani, których wiek nie przekraczał 20 lat. Być może młodzi ludzie mają znacznie większe oczekiwania. Może też być, że ze swoim dotychczasowym miejscem zamieszkania nie wiążą przyszłości, bo nie widzą dla siebie pespektyw. Biorąc pod uwagę tylko oceny wystawione przez grupę badanych w wieku do 20 lat, ocena atrakcyjności turystycznej Buska-Zdroju wynosiłaby jedynie 2,5. Dla pozostałych miast oceny z tej grupy wiekowej badanych osób już nie były tak drastycznie niskie. Ciekawe też, że spośród porównywanych miast Pińczów cechuje się największym odsetkiem odpowiedzi, które nie określiły wartościowania tego grodu. Fakt ten może dziwić, ponieważ ze względu na nieznaczną odległość od Buska miasto to powinno być bardziej znane buskowianom niż pozostałe. Poza tym Pińczów, mimo że uzyskał podobną średnią ocenę jak Staszów czy Kazimierza Wielka, otrzymał w porównaniu z nimi znacznie mniej ocen bardzo dobrych. Natomiast w wartościowaniu Jędrzejowa zdecydowanie dominuje odsetek ocen w przedziale „słabo atrakcyjne" (rys. 3).

Wzrost liczby turystów przewiduje 33% respondentów; innego zdania jest 21% badanych, a 46% nie ma zdania na ten temat. Niewątpliwie przyczyną trudności w prognozowaniu kierunku zmian liczby turystów mogą być obawy i wątpliwości co do przyszłości uzdrowiska w kontekście obecnych przemian własnościowych. Aktualnie finalizowany jest etap komunalizacji uzdrowiska.

Wśród licznych czynników wymienianych jako hamujące rozwój turystyki na badanym obszarze większość badanych wskazywała słabe połączenia komunikacyjne (m.in. kolejowe), nienajlepszą jakość dróg i zbyt małą liczbę miejsc parkingowych. Jako kolejne wymieniane były: słaba taktyka promocji miasta, nienajlep-

sza strategia władz samorządowych dotycząca stworzenia nowoczesnej i atrakcyjnej oferty turystycznej, zbyt małe nakłady inwestycyjne na rozwój już istniejącej turystyki, a także niskie zdolności pozyskiwania funduszy unijnych. Z kolei w ocenie najmłodszych respondentów bardzo poważnym mankamentem jest brak szerszej oferty turystycznej kierowanej do młodego pokolenia.

5. Ogólna charakterystyka osób poddanych badaniom ankietowym

W badaniach uczestniczyło 75% kobiet i 25% mężczyzn. Dysproporcja płci związana jest jedynie z faktem, że kobiety chętniej poddawały się badaniom. W grupie ankietowanych dominowały osoby z wykształceniem wyższym (55%), odsetek z wykształceniem średnim wyniósł 38%, a podstawowym 7%. Analizując strukturę wieku ankietowanych, można zauważyć, że najbardziej liczną grupę (50%) stanowiły osoby od 21 do 40 lat, w wieku od 41do 60 lat – 44%, do 20 lat i powyżej 60 lat – zaledwie po 3%.

Ankietowane osoby swoje nastawienie do turystów odwiedzających Busko-Zdrój i okolice najczęściej oceniały jako pozytywne (54%). Bardzo pozytywne nastawienie zadeklarowało 33% badanych, natomiast 1% określiło je jako negatywne.

6. Podsumowanie

Wyniki uzyskane na podstawie badań ankietowych wyraźnie wskazują, iż należy podjąć wszelkie możliwe działania mające na celu poprawę oceny atrakcyjności turystycznej miasta i jego otoczenia w opinii mieszkańców Buska-Zdroju. Pozytywne nastawienie ludności zamieszkałej na opisywanym terenie ma ważne znaczenie w procesie kształtowania produktu turystycznego i jego jakości. Zdaniem Niezgody [2011], w odniesieniu do produktu turystycznego życzenia mieszkańców i ich jakość życia powinny być tak samo ważne jak oczekiwania odwiedzających. Szczególnie wśród mieszkańców reprezentujących średnie i starsze pokolenie niezbędne wydaje się podniesienie ogólnej wiedzy o niezwykłej wartości przyrodniczej opisywanego obszaru. Zasadne jest także podniesienie świadomości ekologicznej. Opinie mieszkańców o braku odpowiedniej informacji turystycznej, niedostatku właściwego zagospodarowania i wyeksponowania miejsc oraz obiektów potencjalnie interesujących znajdują swoje odzwierciedlenie w ogólnie dość krytycznej ocenie. Wskazywanie przez ankietowanych jako miejsc atrakcyjnych turystycznie przede wszystkim obiektów związanych z uzdrowiskiem pokazuje konieczność podjęcia działań mających na celu wyeksponowanie innych wartościowych obszarów.

Badania dokumentują, że tylko niewielki procent ankietowanych ma świadomość, że Busko-Zdrój i jego najbliższe otoczenie są częścią obszaru wyjątkowo

atrakcyjnego pod względem krajoznawczym. Na unikatową georóżnorodność i bioróżnorodność, wyróżniającą teren w skali kraju zwrócił uwagę jedynie nikły odsetek ankietowanych. Nawet tak niezwykłe miejsce, jak rezerwat stepowy Skorocice, z formami krasu gipsowego w postaci mostów skalnych i jaskiń składających się z wielu odcinków korytarzy i komór (zaledwie 5 km od Buska-Zdroju), nie jest znane większej grupie mieszkańców miasta [Wójtowicz 2000]. Mnogość i różnorodność walorów przyrodniczych i kulturowych wskazują, że Busko-Zdrój poza funkcją uzdrowiskową przyjąć powinno jako jeden z priorytetów rozwojowych kierunek turystyczno-wypoczynkowy. Istotnymi atutami są: istniejąca dzięki uzdrowisku baza noclegowa i gastronomiczna, dogodne położenie komunikacyjne, a także sąsiedztwo atrakcyjnych turystycznie miast i miejscowości. Funkcja uzdrowiskowa miasta, pozostając nadal wiodącą, stanowić powinna fundament do zagospodarowania bardzo dużego, aczkolwiek obecnie w niewielkim stopniu wykorzystywanego potencjału turystycznego. Uzyskany dzięki temu efekt synergii może stać się w przyszłości istotną szansą na rozwój zarówno miasta, jak i okolic.

Literatura

Czerwiński K., Zieliński A., *Rys historyczny Buska-Zdroju w kontekście jego przyrodniczych uwarunkowań*, [w:] *Georóżnorodność Ponidzia*, red. A. Łajczak, A. Fijałkowska-Mader, J. Urban, A. Zieliński, Instytut Geografii UJK w Kielcach, Kielce 2013.

Łajczak A., Fijałkowska-Mader A., Urban J., Zieliński A. (red.), *Georóżnorodność Ponidzia*, Instytut Geografii UJK w Kielcach, Kielce 2013a.

Łajczak A., Richling A., Urban J., Zieliński A., *Dlaczego Ponidzie*?, [w:] *Georóżnorodność Ponidzia*, Instytut Geografii UJK w Kielcach, Kielce 2013b.

Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, PWN, Warszawa 2009.

Niezgoda A., *Atrakcyjność miasta jako obszaru recepcji turystycznej w opinii mieszkańców – przykład Poznania*, [w:] *Gospodarka turystyczna w regionie. Przedsiębiorstwo. Samorząd. Współpraca*, red. A. Rapacz, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 157, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław 2011.

Wójtowicz B., *Formy ochrony przyrody w województwie świętokrzyskim*, [w:] *Przyroda województwa świętokrzyskiego*, Kielce 2000.

Zieliński A., *Ocena ruchu turystycznego w rejonie Staszowa* (*południowo-wschodnia część województwa świętokrzyskiego*), [w:] *Gospodarka turystyczna w regionie. Problemy jej funkcjonowania*, red. A. Rapacz, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wydawnictwo AD REM, Jelenia Góra 2011.

Zieliński A., *Tourism attractiveness of Staszów according to its residents*, Visnyk of the Lviv University, Series Geography, Issue 43, Part 2, "Scientific Journal" 2013.

Zieliński A., *Region świętokrzyski w ocenie geografów. The Świętokrzyskie Province seen by geographers*, [w:] *Region w edukacji przyrodniczo-geograficznej. Region in the Education in Geography and Natural Sciences*, red. M. Strzyż, A. Zieliński, Instytut Geografii Akademii Świętokrzyskiej, Nauki Geograficzne w Badaniach Regionalnych, t. IV, Kielce 2007.

Zieliński A., *Zespół Pałacowy w Kurozwękach jako produkt turystyczny o ponadregionalnym znaczeniu*, [w:] *Popyt turystyczny, fundusze europejskie, zagadnienia regionalne*, red. J. Buko, Zeszyty

Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 700: Ekonomiczne Problemy Usług nr 85, Wydawnictwo Usz, Szczecin 2012.

Zieliński A., *Związek krajobrazu z rozwojem turystyki w rejonie Staszowa. The relation between landscape and development of tourism in the region of Staszów*, [w:] *Krajobraz a turystyka*, Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego nr 14, Komisja Krajobrazu Kulturowego PTG, Sosnowiec 2010.

TOURIST ATTRACTIVENESS OF BUSKO-ZDRÓJ IN THE OPINION OF ITS INHABITANTS

Summary: Busko-Zdrój is a small town district with a population of around 18.000. The town is also a well-known and valued health resort in Poland. It is geographically based in the Polish uplands belt, in the area of *Garb Pińczowski* (Pinczowski Hump), which is a subregion for *Niecka Nidziańska* (Nidzianska Basin). From the administrative point of view, this town is situated in the southern part of Świętokrzyskie Voivodeship, in the region commonly called Ponidzie. This paper is based on the anonymous questionnaire research, carried out among 300 town citizens. The respondents rated the described town in respect of the tourist attractiveness. The results of this research show that the tourist attractiveness of Busko-Zdrój is perceived mostly in terms of health resort features of the town. At the same time varied and extraordinary environmental values of the area are not properly perceived and are used unprofessionally.

Keywords: tourist attraction, Busko-Zdrój, Nidziańska Basin, health resort, gypsum karst.